

## אביגדור ברי"ם

בני ברק

## הרה"ק רבי יחיאל צבי אונגר מטורנא זי"ע

**א**לה תולדות האדם הגדול בענקים ה"ה הרה"ק רבי יחיאל צבי הירש אונגאר זי"ע מטורנא, שנקרא בפי הצדיקים בשם "ר' הערשל טורנר".

**הוא** נולד בשנת תק"ס בערך(1), לאביו הרה"ק המפו' רבי מרדכי דוד זי"ע מדאמבראווע מתלמידי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, בן הרה"צ(2) רבי צבי הירש זצוק"ל מתלמידי הר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע, ומצאצאי הגה"ק בעל "סמיכת חכמים" זי"ע(3), ולאמו הרבנית חיה שרה ע"ה. כפי המקובל היה רבינו בן זקוניו של אביו, ואביו הועידו לגדולות.

**בנערותו** למד רבינו — יחד עם אחיו הצדיקים אצל אביו הקדוש זי"ע(4) שניהל עדת חסידים גדולה עפ"י הוראת רבו החוזה מלובלין זי"ע, ומידי פעם היה נוסע לגדולי הצדיקים בדורו להסתופף בצילם ולהרוות את נפשו הצמאה.

**בהגיעו** לפרקו(5) נשא את בת הרה"ק רבי שמשון מזוואלין זי"ע מגדולי תלמידי "היהודי הקדוש" מפרשיסחא זי"ע, שהיה גאון גדול בנגלה ובנסתר(6). לפי גודל מעלתו קבל רבינו נדוניה גדולה מחותנו הקדוש כדי שיוכל ללמוד ולהמשיך את סדריו, ולא יצטרך לשאת על כתפו את עול הפרנסה(7).

**אך** רבינו הק' זי"ע(8) כדרך אבותיו הק' ה"ה אביו רבי מרדכי דוד זי"ע וסבו רבי צבי

(1) עפ"י עדות נכדי רבינו, שאמרו שרבינו נפטר זקן מאד.

(2) לשונות "הרה"צ", ו"זצוק"ל", נלקחו מלשון הרה"ק רבי מרדכי דוד זי"ע בהסכמתו לספר הקדוש עבודת ישראל מהמגיד מקוזניץ.

(3) נלקח מקונטרס תכתב זאת לדור אחרון עמ' י"ד אות ל"ו, שכך מקובל במשפחה. וכן מפי האדמו"ר מקזלו"ב. הפרט שסבו של רבינו היה תלמיד הר"ר אלימלך נלקח מהג"ל ומכרם החסידות ח"ג עמ' ס"ה, מאמר על הרה"ק רמ"ד מדאמבראווע. סבו של רבינו היה בעיקר תלמיד של הרה"ק מאפטא כרם החסידות ח"ג עמ' ס"ה.

(4) לא ידוע מקום אחר שרבינו למד בתור תלמיד.

(5) ע"פ תכתב זאת לדור אחרון עמ' ט"ז אות מ"ז.

(6) ע"פ מגילת יוחסין שבסוף ספר "מוצל מאש" לרבי אהרן הברשטאם זצ"ל. ומביא שם מעשה מרבי שמשון מזוואלין זי"ע, איך שרבי משה מלעלוב והיהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע משכוהו לדרך החסידות, ושם כותב שהיה גאון גדול בנגלה ובנסתר. (א"ה שמעתי קול הברה שלרבינו היו שתי נשים, ואיני יודע אם זה נכון. אבקש מכל היודע פרטים על כך לכתוב זה מעל גבי קובץ חשוב זה).

(7) ע"פ שארית ברוך מדור דאמבראווע.

(8) ע"פ כרם החסידות ח"ג עמ' ס"ה ועמ' ע"א. מאמר על הרה"ק רמ"ד מדאמבראווע.

הירש זי"ע שעסקו במסחר, התחיל גם הוא לעסוק במסחר, וקנה בכספי הנדוניה תבואה לרוב(9), והתעסק בזה לפרנסתו תוך שהוא עושה תורתו עיקר ומלאכתו טפלה.

**את** תבואתו אחסן במחסנים אשר בבית אביו הק' רבי מרדכי דוד זי"ע בדאמבראווע, וכך המשיך לחיות את חייו וסדריו ללא בעיות מחיה תוך שהוא עולה ומתעלה בעבודת ה' וממשיך להסתופף בצל אביו הקדוש, ומעתה גם אצל חותנו הרה"ק מזוואלין זי"ע.

**לימים** פרצה שריפה בבית אביו בדאמבראווע וכל בית אביו עלה באש כולל מחסני התבואה הגדולים של רבינו זי"ע. מרוב עגמת נפש על איבוד פרנסתו ושלוות נפשו, שזה יגרום לו ביטול תורה ועבודת ה', עגמה נפשו מאד ודמעות זלגו מעיניו. ויאמר לו אביו "על איבוד דמים אתה בוכה, הכך יאה", עד כדי כך הוכיחו אביו הק' זי"ע שישלים עם מידותיו של הקב"ה על אף ההפסד העצום, ולא יאה לו לבכות על הבלי העוה"ז, כי אם לבטוח בהקב"ה(10).

**אחר** כמה שנים עקר רבינו זי"ע את דירתו לעיר טורנא הסמוכה לדאמבראווע, ושם נתמנה לרבם של חסידי צאנז שמנו המונים רבים בעיר טורנא, ומשם החל להפיץ את אור תורתו. שם גם נתדבק ביתר שאת ויתר עוז להרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע שאף הכירו מעת נישואי אחיו הרה"צ רבי משה עם בתו של ה"דברי חיים" זי"ע מצאנז(11).

**בו'** שבט תר"ג עלה הרה"ק רבי מרדכי דוד זי"ע - אביו של רבינו הק', בסערה השמימה כשהוא משאיר עדת חסידים מיותמת. על כסאו בדאמבראווע ישב בנו בכורו הרה"ק רבי יוסף יצחק זצוק"ל. ורבינו הק' זי"ע התחיל להנהיג עדה בעירו לחסידי אביו מכל הסביבה שדבקו בו, תוך שהוא ממשיך להיות רבם של חסידי צאנז בעירו.

**רבינו הק'** זי"ע ניהל את קהל עדתו ברמה, ורבים היו מגיעים לבקש את ברכתו לישועה. בהיותו עובר בשוק דטורנא בעגלתו היתה רצפת העגלה מתמלאת ב"קויטלאך" עם בקשות לברכה וישועה(12).

**רבינו הק'** זי"ע אע"פ שניהל עדה בעצמו לא החזיק טיבותא לנפשיה והיה נוסע לעיתים להרה"ק רבי חיים מצאנז ליהנות מזיו תורתו. באחת מנסיעות אלו, בעת שיח קדשו עם הרה"ק מצאנז זי"ע סיפר רבינו זי"ע על היות לו בת שהגיעה לפרקה ובקש את ברכתו. ויען הרה"ק מצאנז זי"ע ויאמר "הלא גם אני מחפש שידוך", כי הרה"ק מצאנז זי"ע התאלמן מאשתו מזיווג שני, ויבן רבינו הק' זי"ע כי הרה"ק רבי חיים זי"ע מכוין על עצמו, אך בידעו שהרה"ק מצאנז זי"ע הינו כבר בא בימים, ובתו מרת רעכיל דבורה היא בתולה צעירה - ולכן חשש מזיווג זה.

(9) ע"פ שארית ברוך הנ"ל.

(10) ע"פ הנ"ל.

(11) ע"פ כרם החסידות ח"ד בסוף, במאמר על הרה"ק רבי יוסף מדאמבראווע. מובאים שם גם תולדותיו של רבינו בקיצור מאד.

(12) ע"פ תכתב זאת לדור אחרון עמ' ט"ז אות מ"ז.

**הרה"ק** מצאנו זי"ע הבין את חששות רבינו הק' זי"ע, ויאמר לו "לך ושאל שלושה מצדיקי הדור, ובאם יאמרו לך שכך טוב, עשה כך". ויפן רבינו ויסע לידיד בית אביו ה"ה הרה"ק רבי אשר ישעיה מרופשיץ זצוק"ל מ"מ של חותנו הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע. הרה"ק מרופשיץ זי"ע חזה ברוח קדשו את בואו של רבינו הק' זי"ע, ובעת הכנס רבינו אליו, קרא ואמר לו "עתידין לצאת מזיווג זה י"ב נפשות, לכן עשה שידוך זה". רבינו זי"ע הסתפק בתשובתו של הרה"ק מרופשיץ זי"ע והסכים לשידוך, וכך הפך להיות חותנו של הרה"ק רבי חיים מצאנו זי"ע שהיה מבוגר ממנו בעשרות שנים. החתונה התקיימה לאחר זמן, ויהי הדבר לשיח בפי יושבי הארץ (13).

**מזיווג** זה נולדו בני זקוניו של הרה"ק מצאנו זי"ע, מהם הידועים ה"ה הרה"ק רבי ישעיה מטשכויב זי"ע והרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע ועוד בנות. אכן נתקיימה נבואתו של הרה"ק מרופשיץ זי"ע ונולדו ממנה י"ב נפשות, אך רק ז' מהם היו בני קיימא.

**בשנולד** נכד אצל הרה"ק מצאנו זי"ע שהיה נינו של רבינו זי"ע, אמר הרה"ק מצאנו לקרוא לרך הנולד צבי הירש כחצי שמו של רבינו זי"ע, היולדת נבהלה מאד מזה, וכן גם לרבינו זי"ע היה הדבר לפליאה גדולה, שכן אין זה מנהג אנשי אשכנז. כאשר הרה"ק מצאנו זי"ע הבחין בזה, פנה אל רבינו זי"ע ואמר לו: "חמי, אתם תזכו לאריכות ימים", מיד הסכים רבינו זי"ע (14), ואמנם כך הוה שרבינו האריך ימים ונפטר זקן ושבע ימים (15). הרך הנולד הנ"ל שנקרא שמו צבי (כנראה ע"ש "החכם צבי" זקנו של הרה"ק מצאנו זי"ע) הוא הרה"צ רבי צבי הערש ממישלאניץ זצ"ל בנו של הרה"ק רבי יצחק טוביה רובין זצ"ל חתן הרה"ק מצאנו זי"ע.

**קדוש** ופרוש מעניני עוה"ז, ומסגף עצמו היה רבינו זי"ע, גם כאשר היה מגיע למקומות שונים לא היה משנה את מנהגיו, וברוב ענותנותו היה מתחמק בהשתמטות שונות. על כך מספר בעמח"ס "מבשר טוב" בספרו "פעם אחת עבר במקומי הרב הצדיק מוה"ר צבי הערש אונגער זצוק"ל, והלכתי אליו לתת לו שלום ולהתענג עמו, והיה אז באישון לילה וראיתיו שהיה שוכב על ספסל ובגד חורף שלו למראשותיו, ושאלתיו מדוע לא יניח עצמו על גבי כרים וכסתות וכו'", רבנו השיב לו בדבר תורה שיובא לקמן, וכך התחמק משאלותיו של המבשר טוב והמשיך את מנהגיו הק'.

**רבינו הק' זי"ע** נפטר כשהוא זקן ושבע ימים ביום הושענא רבה שנת תרמ"ד, ועלה רבינו בסערה השמימה למגירת לבם של חסידיו ותלמידיו (16), זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אכי"ר.

(13) ע"פ הנ"ל עמ' י"ט אות נ"ו, בשם נכדת רבינו שהיתה גרה אצלו.

(14) סיפור זה ע"פ הנ"ל עמ' י"ז אות מ"ח.

(15) ע"פ הנ"ל עמ' י"ח אות נ'. וראיתי באיזה ספר שמביא דבשו"ת "חקל יצחק" להגה"ק מספינקא מביא סיפור זה בקיצור מאד בתשובה בסימן ס"ב עיי"ש.

(16) ע"פ עדות נכדו, שרבינו נפטר בגיל מבוגר מאד, ועפ"ז כתבתי שנולד בשנת תק"ס בערך. ע"פ תכתב זאת לדור אחרון עמ' י"ח אות נ'.

**זכה** רבינו לבנים וחתנים הממשיכים דרכו ה"ה(17): א) בנו הגה"ק רבי מרדכי דוד אב"ד זמיגראד. ב) בנו הרה"צ רבי יעקב יצחק זי"ע שבסוף ימיו עלה לארץ ישראל יחד עם דודו הרה"צ רבי משה אונגאר זי"ע חתן הדברי חיים מצאנז, והתישב בצפת והיה מגדולי החברייא קדישא דשם. נפטר שם ונטמן סמוך לציון מרן האר"י הק' זי"ע. ג) בתו מרת רעכיל דבורה שנישאה בזו"ש להרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע. ד) בתו מרת שפרה שנישאה להגה"צ רבי חיים גרונר ראב"ד דברדיוב. ה) ועוד בת היה לו שנישאה להרה"ק רבי יעקב ממעליץ זי"ע.

**וזה** נוסח מצבת רבינו הק' זי"ע בעיר טורנא(18):

כתר שם טוב

רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביו שבשמים

ידיד נפש כל חי פה מצא מנוח

חותן הקדוש מסאנץ גדול המוח

יראתו וצדקותו בתבל נודעת

אוהב ישראל אוצרו חכמה ודעת

להולך זה יבכו אבות ובנים

צבי ישראל ותפארתו איש אמונים

ה"ה הרב הצדיק בוצינא קדישא חסידא ופרישא

בש"ק מו"ה יחיאל צבי זללה"ה בהרב הגאון הצדיק

הקדוש המפורסם מו"ה מרדכי דוד זללה"ה מדמבראווע

נפטר ביום הושענא רבה שנת תרמ"ד לפ"ק תנצב"ה

**ל** זכינו לד"ת בכתובים מרבינו, אפס גרגיר אחד שהובא משמו בספר "מבשר טוב"

וז"ל : פ"א עבר במקומי הרב הצדיק מוה"ר צבי הערש אונגער זצ"ל בן הגה"ק רמ"ד

מדמבראווע זצ"ל והלכתי אליו לתת לו שלום ולהתענג עמו והיה אז באישון לילה וראיתיו

שהיה שוכב ע"ג ספסל, ובגד חורף שלו מראשותיו ושאלתיו מדוע לא יניח את עצמו ע"ג

כרים וכסתות, ואמר לי אל תתמה על החפץ, כי למה נכתבו בתורה בפרשת מסעי המ"ב

מסעות שעברו ישראל במדבר, הלא התורה נצחית היא והוה בכל עת ומה נלמוד מזה עתה,

אלא באמת הדבר הזה הוה בכל עת, שכל אדם מישראל אם יחשוב הקורות והרפתקאות

שעברו עליו כל ימי חלדו יראה כי עובר במשך ימי חייו מ"ב מסעות, פעם יסע

האדם במרכבה, ופעם בעגלה עמוסה, פעם שוכב במיטה מוצעת, ופעם שוכב ע"ג ספסל,

בכלל כי המ"ב מסעות עובר בהם כל אדם חי בכל יום תמיד, עכ"ל.

(17) הארבעה הראשונים ע"פ תכתב זאת לדור אחרון עמ' ט"ז אות מ"ז, וכן שאר הפרטים.

(18) ע"פ הנ"ל באמצע הקונטרס במדור המצבות.